

Sončno podhranjena in snežno radodarna zima

Vreme in razmere v gorah v meteorološki zimi 2012/13

Pišeta: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Čeprav pripravljamo vremenske prispevke že sredi prvega meseca naslednjega meteorološkega trimesečja – tega, ki ga pravkar berete, torej že v prvem spomladanskem – letos prav nič ne kaže, da se namerava zima posloviti. Če to vendarle počenja, pa ji ne gre prav dobro od rok. Dokončno slovo snegu po nižinah smo dočakali šele na velikonočni vikend oziroma zadnje dni marca, višje zgoraj pa se bodo ljubitelji turne (s)muke, takole se na njihov račun radi pošalijo luknjači (pohodniki v primeru "debelih" snežnih razmer ...), vozili prek zasneženih pobočij še vso meteorološko pomlad. Dvomimo namreč, da bo vso to silno snegovje hitro pobralo, kar po drugi strani pomeni, da bomo imeli letos poleti v naših gorah en "problem" manj – pitno vodo.

Kadar prejmejo vršaci obilno snežno odejo v pravi zimi, ta je praviloma tam najvišja aprila oziroma v osrednjem spomladanskem mesecu, imamo poleti na voljo številne vodne izvire, ki sicer kmalu, najpogosteje že na začetku poletja, izginejo. Letos bomo še dolgo deležni njihovih uslug, bolj vodnati kot ponavadi bodo tudi stalni izviri in vodotoki. V karbonatnem vzpetem svetu, kakršna je večina naših hribov in gorovij, večji del voda zgoraj ponikne in pride na plano šele v dolinah. Pa še tam malo nižje, saj so najvišji, zatrejni deli pogosto na debelo zasuti s pobočnim gradivom, pod katerim včasih vodo le slišimo. Na plano privre šele tam, kjer se ji postavi v bran neprepustna geološka podlaga, ki je seveda ne vidimo, čeprav nad njo stojimo.

A vrnimo se od našega prozornega in bistrega "zlata" k letošnji zimi. Sredozemska ciklogeneza je to pot krojila zimsko vremensko podobo v vseh svojih odtenkih. Cikloni so

prihajali kot za stavo – enkrat bolj čez zahodni, večinoma gorati del Slovenije, še pogosteje so zadeli na jugovzhodna hribovja ali ob dinarsko pregrado južne Slovenije in celo od vzhoda. Padavine vseh oblik in intenzitet so si v posameznih padavinskih epizodah podajale roke z močnimi vetrovi, med katerimi sta prednjačila jugozahodnik in severnik, slednji bolj znan kot karavanški fen. V začetku zime nam je pokrajine pogosto zakrivala megla, na višku pa oblaki.

Prvi podatki kažejo, da smo imeli eno najbolj snežnih zim v zadnjega pol stoletja. Po skupni količini novozapadlega snega se je uvrstila na tretje mesto. Povsod po našem vzpetem svetu so zabeležili večjo količino padavin od povprečja, zato pa smo bili precej na kratko s soncem. Po milem jesenskem vremenu, ki je zaznamovalo november, smo zakorakali v december v zimskem slogu. Prvo dekada je bilo mrzlo vreme z nekaj padavinami, a občasno se je pokazalo tudi sonce. 8. decembra je predvsem na jugu in jugovzhodu obilno snežilo, ponekod je zapadlo več kot pol metra. Sledilo je pet bolj ali manj sončnih dni z mrzlimi jutri. Po temperaturnem in

padavinskem višku sredi meseca se je ohladilo in do božičnonovoletnih praznikov znova ogrelo. V tem obdobju ni bilo kaj dosti sončnega vremena. Po dežju in snegu 26. decembra pa je bilo do konca meseca večinoma sončno in zmerno hladno.

Skoraj do sredine januarja je sledilo suho in mild vreme, izjemno toplo je bilo 5. januarja po dolinah in kotlinah. Sonce se je menjalo z oblaki, nato je sledilo desetdnevno obdobje sivega, če smo natančnejši, pa v resnici "belega" vremena. Sredi meseca je bilo hladno s pogostim sneženjem, nad 1500 metri se je snežna odeja odebelila za približno meter. 19. in 20. januarja se je prehodno otoplilo, odjuga z dežjem je segla skoraj do nadmorske višine 2000 metrov. Sledila je kratkotrajna ohladiitev in nato spet otoplitev, padavin ni bilo veliko, zato pa precej več sonca.

Februar, ki nam tu in tam rad postreže s sončnim vremenom, se je tokrat izneveril. V vsem mesecu ni bilo niti dveh zaporednih sončnih dni, toliko pogostejše pa so bile padavine. Najbolj je padalo 2., 6., 11.–12. in 23.–24. februarja. Na začetku in ob koncu meseca je bilo zmerno hladno ali nekoliko pretoplo, zato pa večji del meseca mrzlo, še posebej v visokogorju. Povprečna dnevna temperatura se je na Kredarici od 6. do 23. februarja gibala med –18 in –8 °C. Snežna odeja se je ves mesec debelila, tudi marsikje v nižjih delih gorskega sveta je bilo snega toliko kot že dolgo ne.

Statistični pregled celotne zime razkriva hladno, v visokogorju celo mrzlo zimo. Tokrat je bil januar najmilejši mesec, večinoma nekoliko pretopel. Tehtnico sta na hladno stran prevesila hladen december in mrzel februar, ki je bil v nižjih legah za dve, v visokogorju pa kar tri stopinje prehladen. Redke so opazovalne postaje, ki se ne morejo pohvaliti z nadpovprečno padavinsko bero. December je bil s padavinami sorazmerno skromen, januar povprečno do nadpovprečno moker oziroma

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Foto: Miha Pavšek

v pasu od Snežnika do Zahodnih Karavank tudi v noči z 11. na 12. februar. Na jugu Notranjske in Kočevskem je v nekaj zaporednih dneh med 20. in 24. februarjem namedlo okoli meter novega snega.

Nekajkrat je bil prehod med posameznimi obdobji slabega vremena kar prekratek, da bi zadržal doma ljubitelje belih strmin, ki le stežka zdržijo za vrati domov ob pogledu na debelo zasnežene gorske vrhove. Temu primerno je bilo tudi veliko smrtnih nesreč s snežnimi plazovi in še več dogodkov, ki so se bolj ali manj srečno iztekli. Če poznamo v prvem primeru marsikatero podrobnost, pa ostanejo drugi pogosto skriti, kot da bi se jih udeleženci sramovali. Vendarle so tudi takšni opisi sestavni in nujni del lavinske preventive, kar so v tujini že zdavnaj spoznali, saj prav za snežne plazove velja, da se lahko ogromno naučimo iz preteklih primerov, ker so prostorsko in časovno zelo spremenljiv naravni pojav. Enega tovrstnih obrazcev so pripravili tudi v okviru projekta Naravne nesreče brez meja (NH-WF) in je dostopen na spletnem naslovu <http://www.natural-hazards.eu/observations.html> (kliknite na Registration of Natural Hazards, obrazec je sicer dvojezičen). Narejen je tako, da ostane avtor vnosa znan le skrbnikom spletne strani zaradi morebitnih dodatnih informacij o dogodku. Sicer bomo lahko o letošnjih snežnih zgodbah še dolgo in obširno brali tudi na straneh revije, ki je pred vami. Tako na debelo, kot je bila letošnja zimo debela snežna odeja, ki je marsikoga spomnila na čase, ko ni bilo to prav nič posebnega. Takrat so bile gore v takih razmerah precej manj obiskane kot danes. Pa vendarle je draž neskončne beline vzpetega sveta nad zamegljenimi in hladnimi dolinami in kotlinami tudi sedaj enaka kot nekoč – nazaj, v zasneženi planinski raj. Morda nam ga spomladansko vreme odstre v večji meri, kot pa so nam to omogočila letošnja zimo pogosto priprta vrata ...

snežen in februar padavinsko zelo bogat. Zlasti v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah je bil februarSKI presežek velik, padla je dva- do trikratna količina običajnih padavin. Končna padavinska bilanca zime je bila tako 90–150 % višja glede na primerjalno obdobje.

Mraz in obilica snega sta bila kot nalašč za visokogorsko smučarsko sezono, a kaj, ko so nam bile sončne ure tako skopo odmerjene, pogosto pa so pretili tudi snežni plazovi. Od 37 lavinskih biltenov za Srednje Karavanke, ki so jih pripravili v tem času, je bila kar devetkrat oziroma skoraj v četrtini primerov razglašena velika ali 4. stopnja nevarnosti proženja snežnih plazov. December se je še izkazal s povprečnim, ponekod tudi nadpovprečnim izkupičkom, zato pa sta bila januar in še bolj februar turobna in siva meseca. Še sreča, da je bila večji del obeh mesecev na tleh snežna odeja in nam vsaj do neke mere posvetlila temne čase. V februarju ponekod niso vknjižili niti tretjine običajnega trajanja sončnega obsevanja. Zimsko poglavje zase je bil novi sneg, saj toliko snega v celotni Sloveniji, ne le v vzpetem delu, že dolgo ni padlo.

V visokogorju ga je bilo nekako 150–200 % običajne vrednosti, v nekaterih alpskih dolinah pa celo tri- ali štirikrat toliko! Na Kredarici je vsota dnevnih višin novega snega znašala kar 621 cm in na Vojskem nad Idrijo 475 cm. Zadnji dan meteorološke zime je na Kredarici višina snega dosegla 355 cm, kar je za ta čas zelo veliko. Februarja so bile izjemne snežne razmere tudi na notranjskih planotah in v delu Dolenjske. Žal za to območje nimamo uradnih meritev nad 1000 metri nadmorske višine, po navedbah amaterskih opazovalcev pa je višina marsikje krepko preseгла meter.

Oglejmo si še nekaj izrednih vremenskih dogodkov. Pred božičem se je močno ogrelo. Ob fenizaciji je bilo 24. decembra ponekod v sredogorju in visokogorju izjemno, celo rekordno toplo za ta letni čas. Na Rogli je samodejna meteorološka postaja izmerila skorajda poletnih 15,3 °C! Zato pa smo bili 15. januarja priča burnemu vremenskemu dogajanju. V jutranjih urah je na Goriškem nastal nevihtni sistem, ki je segel vse do Zahodnih Karavank; čez dan je počasi oslabil. V nekaj urah je ponekod zapadlo kar okoli pol metra snega. Podobno obilno je bilo sneženje

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki zimi 2012/13 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	–3,1	–0,3	305	138
Planina pod Golico (970 m)	–1,8	–0,5	330	117
Vojsko (1067 m)	–2,3	–0,6	652	135
Vogel (1535 m)	–3,5	–1,1	521	102
Krvavec (1740 m)	–4,5	–0,9	326	144
Kredarica (2514 m)	–8,7	–1,6	373	128